

Predmet didaktiky

Didaktika- slovo gr.pôvodu didaskó/učím,poučujem a do Pg ho zaviedol nem.pedagóg Wolfgang Ratke 1613.

Predmet didaktiky- je teoretická ped.disciplína ktorá skúma problematiku vyučovacieho procesu,odhaľuje zákonitosti, vysvetľuje základné didaktické pojmy.
- chápe sa ako teória vzdelávania vyučovania

- 1.**Čo učiť** ? – obsah a rozsah vzdelania
- 2.**Ako učiť**?- metódy ,zásady ,organizačné formy vyučovania
- 3.**Priebeh vyučovania** ?- interakcia učiteľ- žiak
- 4.**Výsledky učebného procesu** ?-hodnotenie, diagnostikovanie žiaka
- 5.**Didaktická technika** ? - učebné pomôcky

Cieľom didaktiky je – nájsť takú metódu, aby učenie bolo radostné a vedomosti trvale.

Úlohy didaktiky:

- 1.Rozvoj vedomosti,poznatkov prostrednívom osvojovania pojmov.
A/rozširuje pojmy žiakov- kvantitatívna zmena
B/prehlbuje pojmy žiakov- kvalitatívna zmena
- 2.Druhou úlohou je vytváranie a zdokonaľovanie zručnosti osvojovania vedomosti.
- 3.Významnou úlohou vzdelávania je rozvíjanie samostatného myslenia, ktoré závisí od/dobre osvojených poznatkov, systému abstraktných pojmov problémových úloh, myšlienkových operácií

Základné pojmy didaktiky.

Vzdelávanie – nie je len proces, ale plní aj iné funkcie:

A/ spoločenské hľadisko

a- socializačná funkcia- príprava čl.na zaradenie do spoločnosti

b- profesijná funkcia - príprava na povolanie

B/pedagogické hľadisko

a- inštrumentálna funkcia- vzdelanie ako východisko k ďalšiemu vzdelávaniu

b- informatívna funkcia- okrem konkrétnych vedomostí poskytuje aj ďalšie informácie napr. perspektívy vývinu nejakého javu.

c- formatívna funkcia- rozvoj osobnosti psych. poznávacích procesov, vôle a charakteru

Vzdelanie- je systém osvojených vedomostí, zručností, návykov, postojov, názorov a presvedčení človeka, ktoré sa na danom stupni rozvoja spoločnosti pokladajú za potrebné pre každého človeka.

**Druhy vzdelania :základné- stredné- vysokoškolské
všeobecné – odborné- polytechnické**

Všeobecné- je východiskom pre ďalšie druhy vzdelania

Polytechnické- polys-mnoho/techno-zručnosti-zahrňa osvojovanie si základných pracovných a technických zručností.

Odborné – je prípravou na špecializovanú prácu, obsahom je sústava odborných vedomostí a zručností nevyhnutných na vykonávanie určitej kvalifikovanej práce.

Obsah vzdelávania.

Koncipovanie obsahu vzdelania.

Ako koncipovať obsah vzdelania, čo je pre súčasnosť najdôležitejšie, načo sa sústrediť je základnou otázkou dneška.

Pri koncipovaní obsahu v súčasnosti sa vychádza z troch základných koncepcií- teórií vzdelávania.

A/Pragmatické teórie vzdelávania- cieľom je pripraviť žiaka, čo najlepšie pre život. V **prvom** význame ide o praktickú prípravu človeka, profesionálny život. Je to úlohou SOŠ.

V **druhom** význame- ide o človeka pripraveného riešiť spoločenské problémy. Je to úlohou gymnázií a humanitných vysokých škôl.

B/Vedecko- poznávacie alebo scientisticke kognitívne teórie vdelávania. V týchto prístupoch sa kladie dôraz na poznávanie, vedomosti, schopnosti, ide o poznávanie jednotlivých vedeckých disciplín- výsledkom je človek encyklopedista, ktorý má dobre osvojený obsah .vedecké alebo scientistické smery.

Poznávacie- kognitívne smery nekladú vo vzdelávaní dôraz na osvojené vedomosti, ale kladú dôraz na rozvíjanie poznávacích procesov . výsledkom je človek logický mysliaci.

C/Humanistické teórie vzdelávania- majú dva prúdy.

- 1.Sociálny humanizmus – človek je aktívnym členom spoločnosti má spoločenské cítenie , prosociálne správanie.
2. Personálny humanizmus – to znamená byť sám sebou, kultivovaná jedinečná integrovaná osobnosť.

Súčasná pedagogika chápe prístup pri koncipovaní ako jednotu A + B+ C

Ideálne by bolo aby človek bol :

- pripravený na praktický život, profesionál
- pripravený na spoločenský a súkromný život
- všeobecne múdry a vzdelaný
- rozmyšľajúci , tvorivý a hodnotiaci
- socializovaný , spoločenský spoľahlivý
- sám sebou , samostatnou aktívnou bytosťou.

OBSAH VZDELÁVANIA

Otázky obsahu vzdelávania majú kľúčový význam v školskom vyučovaní.

Charakteristika obsahu – obsah sa mení v závislosti od objektívnych potrieb spoločnosti v závislosti od ekonomiky, vedy, techniky, ako aj kultúry danej spoločnosti . Pri výbere obsahu učiva je veľmi dôležitou úlohou dodržania princípu spojenia teórie s praxou.

Obsah vzdelávania určuje :

1. **Štátny vzdelávací program**
2. **Školský vzdelávací program**
3. **Učebný plán.**
4. **Učebné osnovy.**
5. **Časovo tematický plán učiteľa.**

Obsahom – obsahu – je učivo, ktoré je v súčasnosti koncipované ako všeobecné a výsledkom je všeobecné vzdelanie, ktoré má 3 všeobecné zložky kultúry:

1.Vedomosti- o prírode ,spoločnosti, myslení, výrobe, o činnostiach

2.Skúsenosti- ide o známe spôsoby činnosti/zručnosti a návyky /
 - skúsenosti z tvorivej prieskumnej, vedeckej činnosti zameranej na riešenie problémov.

3.Normy a vzťahy- k okoliu, svetu t.j.sústavy vôľovej ,morálnej, estetickej a citovej výchovy.

Štruktúrne prvky učiva

1)Informácie – to čo učiteľ prednesie žiakom vo význame faktov a nových poznatkov z určitého predmetu

2)Poznatky – ktoré obsahujú pojmy:

-konkrétne- ktoré vyjadrujú základné znaky vecí javov, procesov

**-abstraktné- vyjadrujú široký okruh javov
/zviaza, strom, príroda/**

**-zhrňujúce pojmy- sú obsahovo širšie z hľadiska výstavby väčších systémov učiva
/metódy, zásady, OF atď./**

**- kategórie- sú najširšie chápané pojmy ako
napr. hmota ,priestor ,edukácia**

3)Systémy a súvislosti – vyjadrujú pedagogické zákonitosti

**4)Myšlienkové postupy- systém problémových úloh, operácií
ktoré pomáhajú riešiť rôzne úlohy**

5)Teórie – vysvetľovanie faktov podľa hypotéz

UČEBNICE

Obsah učiva je podrobnejšie rozpracovaný v učebniciach.

Učebnica – je kniha, ktorá obsahuje didaktické spracovanie osnovami predpísaného učiva z určitého predmetu.

Didaktické funkcie učebnice

- 1. Informačná** – spolu s učiteľovým výkladom je základným zdrojom informácií ktoré si žiaci osvojujú
 - informácie sú premyslené a vedecký odôvodnené
 - učebnica by nemala obsahovať nič náhodné
- 2. Transformačná** – má preniesť na žiakov informácie konkrétneho predmetu zaujímavou, pochopiteľnou a im blízkou formou a zároveň úzko prepojená teória a prax
- 3. Systematizačná**- systém učebníc pre jednotlivé predmety a ročníky zabezpečujú postupnosť pri objasňovaní informácií
- 4. Sebavzdelávacia** – úlohou je uľahčovať žiakovi osvojenie a upevňovanie obsahu učiva, pomáha mu obohacovať slovný a myšlienkový aparát
- 5. Integrujúca** – učebnica môže obsahovať informácie aj z viacerých zdrojov napr. Občianska náuka/politika, právo, história a pod./
- 6. Koordinujúca**-je úlohou je pomôcť učiteľovi zabezpečiť diferencovaný prístup k učebnému procesu, žiakom, schopnosti a ich využitie v praxi
- 7. Rozvíjajúca a výchovná funkcia** – prelína sa všetkými funkciami učebnice. Už výberom učiva je žiak ovplyvňovaný výchovne

TYPY UČEBNÍČ

- a) **čítanky** – ich poslaním je rozširovať slovnú zásobu z konkrétnych poznatkov, pôsobiť na city a fantáziu detí
- b) **učebnice** – ich úlohou je rozvinúť teoretické poznanie žiakov
- c) **cvičebnice** – ich poslaním je preverovať a upevňovať teoretické poznatky žiakov

UČEBNICA - je základnou školskou knihou z hľadiska historického vývoja ju možno rozlíšiť na 3 typy :

- a) **klasická učebnica** - nekladie žiadne otázky, ale poskytuje hotové odpovede a informácie
- b) **pracovná učebnica** – už kladie otázky a žiaci hľadajú odpovede
- c) **programová učebnica** – obsahuje otázky i odpovede podľa ktorých žiak kontroluje svoje postupy

Na príprave učebnice spolupracujú

- pedagóg
- psychológ
- metodik
- vydavateľstvo
- výtvarník

Učebnice obsahujú : základný text – doplňujúci text – vysvetľujúci text- otázky a cvičné úlohy - mimotextové komponenty

Požiadavky na učebnicu : vedeckosť – súlad s osnovami- tematická usporiadanosť- Zrozumiteľnosť- otázky, úlohy, cvičenia. Jazykovo a štylistický správne napísané – estetická s dobrou väzbou.

Učebný plán

Je súčasťou pedagogickej dokumentácie , ktorý schvaľuje ministerstvo školstva. Konkretizuje obsah vzdelávania a jeho organizáciu na určitom stupni a type školy. V súčasnosti je rámcovou normou, ktorá umožňuje riaditeľom škôl jeho modifikáciu. Učebný plán obsahuje :

- zoznam vyučovacích predmetov pre daný ročník a typ školy
- týždenný a celkový počet vyučovacích hodín pre príslušný predmet a ročník
- povinné, povinne voliteľné a nepovinné predmety
- povinné kurzy

Na základe učebného plánu škola zostavuje rozvrh hodín , plánuje úväzky učiteľom je východiskom práce školy.

Učebné predmety delíme na : spoločenskovedné , prírodovedné, jazykovedné, estetickovýchovné, telovýchovné. Skladba predmetov by mala vytvárať medzi predmetové vzťahy.

Učebné osnovy.

Sú tak isti súčasťou pedagogickej dokumentácie. Obsahujú rozpracovanie učiva príslušných predmetov v ročníku na jednotlivé tematické časti a celky.

Učebné osnovy stanovujú :

- ciele predmetu
- obsah predmetu
- rozsah predmetu
- základné metódy, organizačné formy a postupy pri realizácii obsahu.

Učebné osnovy:

- majú byť obsahovo odborne spracované , presné
- majú obsahovať podstatné, základné fakty v danej oblasti
- musia zodpovedať pedagogickým požiadavkám, aby sa zachovala zásada postupnosti, primeranosti, motivácia žiakov

Tvorba osnov:

- **epizodická konštrukcia** – učíme jednu tému bez nadväzovania na prebrané učivo, prechádzame na novú tému
- **lineárna konštrukcia** – učivo sa pridáva k starému a tak plynule nadväzuje na seba
- **špirálovitá konštrukcia** – stavia na tom, že osnovy sa k určitej téme vracajú, ale učivo sa prehľbuje ,rozširuje.

Na osnovy nadväzujú **štandady**- ktoré plnia funkciu kontroly osvojenia učiva, zároveň sú aj spresnením osnov, vymedzujú požiadavky, ktoré žiaci musia splniť.

Poznáme tri druhy štandardov : **obsahové** zaväzujú učiteľov prebrať učivo
výkonové- tvoria súbory požiadaviek ,ktoré
musia žiaci zvládnuť - **prírastkové** – poukazujú na rozdiel na zač. roka
a na jeho konci